

Reactualizarea unui mesaj

De curind a apărut volumul de teatru al lui G. M. Zamfirescu. Ediția, îngrijită și prefațată de Valeriu Ripeanu, reactualizează mesajul unui dramaturg de valoare dintre cele două războaie mondiale.

Înainte de a-i reconstitui sumar fizionomia spirituală și de a-i descifra sensul operei — așa cum ni se înfățișează recitind-o astăzi la o reeditare selectivă —, vom observa că mahalaua bucureșteană și-a găsit în George Mihail Zamfirescu primul ei poet tragic. Faptul trebuie reținut tocmai pentru că în întreaga creație a scriitorului, aplecarea peste suferința și mizeria sordidă a umanității de la periferia vieții citadine a însemnat permanent o atitudine categorică. G. M. Zamfirescu s-ar fi putut lăsa ispitit către excesive sonde naturaliste sau către un pitoresc al decrepitudinii. Autorul a rămas însă credincios ideii ce-i străbate, de altfel, cam întreaga operă: aceea că în atmosfera minată de instincte primare trăiesc oameni setoși de libertate și curățenie, în sufletul cărora visul unei existențe de împlinire și înălțare omenească rămâne în chip netăgăduit un intens și nobil ideal. Ceea ce supără pe cititorul de astăzi al *Domnișoarei Nastasia* sau al altor piese (*Sam, Idolul și Ion Anapoda*) este un anume accent manierist cu care ne întâlnim în scrisul autorului. Fire lirică, fugind citeodată de obiectivare, G. M. Zamfirescu alunecă ade-

sea în literaturizare, atunci cind pune în mărturisirile sau în reveriile personajelor un patos străin de natura lor, exagerind retoric sentimentele sau infiltrind dizertații umanitariste de compasiune socială. Atari carențe nu anulează însă darurile sale deosebite de evocator realist și de psiholog al realităților suburbane. De fapt, n-aș fi amintit de această deficiență a literaturii lui G. M. Zamfirescu — prozator și dramaturg valoros — dacă n-am fi avut sentimentul că prefațatorul și îngrijitorul ediției s-a lăsat pe alocuri furat de valul simpatiei nutrite față de scriitorul discutat. Valeriu Ripeanu ne-a dat în linii mari o imagine exactă a scriitorului și a epocii, iar prin comentariile sale, o interpretare plină de căldură și înțelegere a dramaturgiei lui George Mihail Zamfirescu. Totuși, îi putem reproșa o anume înclinare apologetică, din perspectiva căreia carențele au fost ocolite sau numai amintite accidental. În fine, atitudinea nu e atât de blamabilă pe cât ar putea deveni la un editor încercat. Cel mai adesea, entuziasmul exegetic al cercetătorilor tineri le covârșește luciditatea. Așa se explică de ce prefațatorul, după ce singur pomenește de „concesiile serioase făcute gustului public de G. M. Z.” (pag. 8), trece în continuare sub tăcere aceste concesii. Alteori, luind în discuție formula „teatrului de idei” la G. M. Zamfirescu, semnalează un anume tezism tributar idealismului, dar o face jenat și fugitiv, deși piesele *G. R. 8* și *Adonis* recurg frecvent la asemenea întruchipări teziste.

Imaginea complexei personalități a lui G. M. Zamfirescu se încheagă, în studiul

* George Mihail Zamfirescu: *Teatru*, E.S.P.L.A., 1957

amintit, din semnalarea atentă a diverselor preocupări, proiecte și înfăptuiri ce i se datoresc. Romancier și publicist activ, G. M. Zamfirescu a fost nu numai prin propria-i creație un animator al scenei românești. Ca regizor și cronicar dramatic, ca om de teatru inventiv și pasionat, preocupat de ideea afirmării unui repertoriu național, inspirat din contemporaneitate și expunind realist problematica ei, G. M. Zamfirescu s-a dăruit artei scenice, sfidând rutina, spiritul de coterie, indiferența și, adeseori, ostilitatea oficialităților.

Înserarea în ediție a „Mărturiilor în contemporaneitate” o considerăm utilă. Însemnările cuprinse în articole, cronici și interviuri, apărute în presa vremii și reunite sub titlul de mai sus chiar de către autorul lor, ne oferă posibilitatea de a-l cunoaște mai bine, mai adinc, pe omul acesta care a trăit intens fiecare inițiativă novatoare și i s-a consacrat generos, dușmănind mercantilismul și venalitatea.

Creația dramatică a lui G. M. Zamfirescu, concepută în răstimpul unui deceniu (1925—1934), mijlocește în ceea ce are valabil și azi cunoașterea unui talent autentic, doborât de boală și lipsuri în plină maturitate artistică. Nu e loc să discutăm aici evoluția și semnificațiile amănunțite ale dramaturgiei lui. Se poate spune însă că de la piesa de debut, *Cuminecătura* (1925), se făcea simțită prezența unui autor cu vocație. Lucrarea se situează în afara tematicii preferate a scriitorului. Se insistă pe tipurile voluntare, energice ale textului clasic, dar se îngroașă structura lor abruptă, vulcanică și nu o dată contradictorie. În nota consacrată de îngrijitorul ediției acestei lucrări dramatice, am fi vrut să găsim alături de ecoul pozitiv, elogios, stîrnit de reprezentarea *Cuminecăturii* (vezi mențiunile lui Camil Petrescu și Perpesicius), și semnalarea unor fisuri asupra cărora cititorul trebuie avizat. Piesa, modestă prin dimensiuni, nu e lipsită de coincidențe incredibile și de „scene tari”, în spiritul unui romantism spectaculos, însă desuet. Dacă în note se evită aprecieri de valoare de acest fel, s-ar putea crede că G. M. Zamfirescu a rămas în producțiile sale la același nivel, plafonul acestora nefiind niciodată mai coborât sau mai ridicat în raport cu debutul, ceea ce ar fi pe de-a întregul fals.

Analiza întreprinsă de Valeriu Rîpeanu asupra piesei *Domnișoara Nastasia* reve-

lează sensurile ei profunde, escamotate de critica vremii. Evoluția eroilor, apăsați de condiția tragică a existenței lor, nutrinți într-un climat sufocant visul eliberării din mocirlă, al ridicării morale și al realizării, este urmărită cu inteligență. Se demonstrează că drama Nastasiei și a lui Vulpașin este mult mai mult decît o ciocnire amoroasă. Ea semnifică, în condițiile organizării sociale potrivnice, sfîrșitul dureros al unor oameni modești ce aspirau la lumină, incapabili să mai suporte, să mai accepte înjosirea și promiscuitatea mediului ambiant. O problematică similară am întîlnit și în următoarea piesă a volumului, *Sam*. E aceeași tragedie a luptei cu viața, cu asperitățile și durerile ei. Sam va trăi experiențe felurite, la capătul cărora își recunoaște resemnat neputința. Viața e figurată ca o zeiță Nemesis, zdrobind răzbunătoare toate încercările oamenilor de a cuceri fericirea. *Idolul și Ion Anapoda* se grupează pe aceleași coordonate specifice ale operei lui G. M. Zamfirescu, reluînd problema aspirației către o existență omeanească, eliberată de prejudecăți.

Trebuie să observ încă o dată că însemnările lui Valeriu Rîpeanu, minus excepțiile semnalate, se disting prin probitate științifică. Notele ce întregesc ediția aduc informații utile de ordin bio-bibliografic, volumul fiind îngrijit, în genere, cu conștiințiozitate.

H. ZALIS

Interpretări ale dramaturgiei lui Camil Petrescu

O discuție asupra creației dramatice a marelui și regretatului Camil Petrescu ar fi, acum și în acest spațiu, prematură. Atîta timp cît editarea și reeditarea pieselor sale se află cam la jumătate de drum (la data cînd scriam acestea, E.S.P.L.A. a scos de sub tipar abia două din cele trei sau patru volume de teatru așteptate), și cu toate că sectorul de inedite e proporțional redus, nu ne încumetăm să întreprindem o investigație de ansamblu a operei și nici o analiză a ediției. Iar o recenzie jurnalistică onestă și zeloasă nu ne tentează, deși recitirea lui *Danton*, a *Sufletelor tari*, a *Actului venețian* sau a *Jocului ielelor* ne-a descoperit forme, idei și dimensiuni noi, cum e și firesc la un

* Camil Petrescu: *Teatru*, E.S.P.L.A., 1957.